

COVID-19 PANDEMİSİNDE SAĞLIK SİSTEMLERİ: YUNANİSTAN

Kadir Onur ŞİMŞEK*, Ayşe Rumeysa DOĞRUYOL**, Nuray ÖZGÜLNAR***

Öz: Yunanistan'da 2008 yılında başlayan ekonomik kriz sağlık hizmetlerini derinden etkilemiştir. Sağlık hizmetlerine ayrılan genel pay ve genel pay içindeki kamuya düşen dilim yıldan yıla azaltılmış, sağlık sistemi özel sektör baskınlığında idame ettirilmeye çalışılmıştır. Sağlık hizmetleri altyapısı ve emek gücü anlamında düzensiz ve dengesiz bir dağılım gösteren Yunanistan'ın göç politikalarındaki eksik adımlar, ülkeyi pandemi açısından özel bir konuma getirmiştir. 27 Şubat 2020'de ilk COVID-19 vakası ve 12 Mart 2020'de ilk COVID-19 kaynaklı ölüm görülen ülke, pandeminin ilk günlerinden itibaren hızlı ve radikal önlemler alarak ekonomik zorluklar yaşayan sağlık sektöründeki yükün kaldırmaz hale gelmesini geciktirmiştir. Sağlık bakanlığı yetkilileri, sendika yöneticileri, oluşturulan bilim kurulları tarafından, halk; pandemi hakkında bilgilendirilmiş ve yönlendirilmiştir. Vaka ve ölüm sayıları grafikleri incelendiğinde, sayıların seyri uygulanan kısıtlamalar, sokağa çıkma yasakları ve göç politikasından kaynaklanan mülteci olayları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ülkenin vaka ve ölüm sayılarındaki pik değerleri, 13 Kasım'da 3.316 yeni tanı ve 29 Kasım'da 121 yeni ölüm şeklinde görülmüştür. Uygulanan radikal ve sert kısıtlamalarla, aşılamanın başlaması ile hafifleme seyrinde devam eden pandemi süreci, ülkenin sağlık, ekonomi ve göç politikalarının tekrar gözden geçirilmesi için uyarıcı bir nitelikte olmuştur.

Anahtar sözcükler: Yunanistan, COVID-19, pandemi

Health Systems in COVID-19 Pandemic: Greece

Abstract: Greece's economic crisis, which began in 2008, has deeply affected health care. The public denominator in the general share and the general share allocated to health was reduced from year to year and the health system was tried to be maintained under the dominating of the private sector. The lack of steps in Greece's migration policies, which show an irregular and unbalanced distribution in terms of health infrastructure and labor, have put the country in a special position in terms of the pandemic. The country, which experienced the first COVID-19 case on February 27, 2020 and the first COVID-19-related death on March 12, 2020, has taken rapid and radical actions since the first days of the pandemic, delaying the unstoppable burden on the health sector, which is experiencing economic difficulties. By the officials of the ministry of health, union managers, the scientific boards created the people; has been informed and directed about the pandemic. When the number of cases and deaths charts were examined, the course of the numbers was evaluated within the framework of the restrictions imposed, curfews and refugee incidents arising from migration policy. Peak values in the country's case and death counts were seen as 3316 new diagnoses on November 13 and 121 new deaths on November 29. The pandemic process, which continues to ease with the radical and harsh restrictions imposed and with the onset of mass vaccination, has been stimulating for a review of the country's health, economic and migration policies.

Key words: Greece, COVID-19, pandemic

Giriş

Yunanistan, resmi adıyla Hellen Cumhuriyeti (Hellas) Balkanlarda yer alan komşularımızdan biridir. Nüfusu 10,4 milyon olup Parlamenter Cumhuriyet şekliyle yönetilir. Bu yönetim biçiminde yasama erki, parlamento ve devlet başkanı tarafından, yürütme erki Cumhurbaşkanı ve hükümet tarafından; yargı erki ise halk adına bağımsız mahkemeler tarafından sağlanır. Avrupa Birliğine 1981 yılından beri üyedir (**Greece, European Union, 2021**).

1. Yunanistan'da Sunulan Sağlık Hizmetleri: Genel Bilgiler ve Sağlık Göstergeleri

Neoliberal politikaların yaygınlaşması ile bu politikardan etkilenen ülkelerden biri de Yunanistan olmuştur. Ülkede, 2008'de başlayan ekonomik krizle beraber, ülkenin sağlık sistemindeki neoliberal politikaların etkilediği dönüşümün hatları daha keskinleşmiş, sağlık sektörü üzerindeki etkilerinin görülmesi ve topluma yansımaları birlikte, krizin sağlık sistemine yansımaları 2010 yılında hızlanmıştır.

*Ast.Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. (ORCID No: 0000-0002-2973-3780)

**Ast.Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. (ORCID No: 0000-0001-9066-4641)

***Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. (ORCID No: 0000-0002-1948-4194)

Geliş Tarihi / Received : 01.12.2020

Kabul Tarihi / Accepted : 18.06.2021

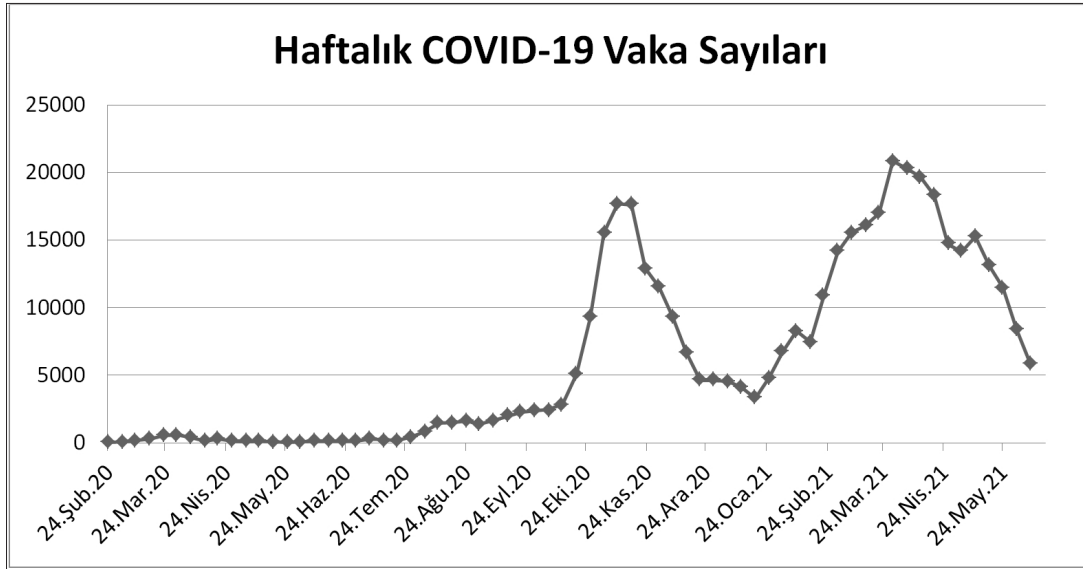
Mali krizle birlikte işsizlik oranları artıp, kişi başı gelir düzeyi düşerken, hükümetin sağlık sektörüne ayırdığı pay da yıldan yıla azaltılmıştır. Yunanistan'da açıklanan işsizlik oranı Ocak 2008'de %7,86 iken Ocak 2012'de %21,52'ye, Ocak 2014'te %27,8'e yükselmiş, alınmaya çalışılan önlemlerle Ocak 2020'de %16,4'e gerilemiştir (**Investing, 2020**). Bu düşüşe rağmen yine de Yunanistan, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri arasında en yüksek işsizlik oranına sahip ülkelerden biridir. Toplam sağlık harcamalarının gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)'ya oranı 2009'da %9,5 iken 2014'te %7,9'a, (**Macrotrends, 2020**) ve 2019'da %7,8'e gerilemiştir (**OECD, 2019**). Ayrıca, toplam harcamalar içerisindeki kamuya ait sağlık harcamalarının yıllar içinde azaldığı, özel sektöre düşen payın artış gösterdiği bilinmektedir. Geçmiş tüm dönemlerinde de Avrupa Birliği üye ülkelerinin her zaman gerisinde yer alan (**OECD Sağlık Sistemi İncelemeleri: Türkiye, 2008**) Yunanistan'ın 2017 yılında kamusal sağlık harcamaları GSYH'nin %5'i olup, AB ortalaması olan %7,2'nin gerisinde kalmaya devam etmektedir (**Economou, C. ve ark., 2017**). Yunanistan sağlığa ayrılan payda kamusal anlamda AB ülkeleri arasında en düşük, özel sektör payı anlamında ise en yüksek olan ülkelerden biridir. Yunanistan'da 2009-2017 arasında genel sağlık harcamaları %43 oranında azalmış, kişi başı sağlık harcamaları da benzer şekilde azalma göstererek 2009-2013 arasında %8,7 azalma gözlenmiştir (**Amnesty International, 2020**). Kişi başı sağlık harcaması 2008 yılında 2.848 dolar iken 2017 yılında 1.517 dolara düşmüş, bir başka deyişle %47 oranında gerilemiştir (**Worldbank, 2020**). Karşılaştırma için baktığımızda bu tutar, 2017 yılında AB ülkeleri için ortalama 2.773 dolardır (**Eurostat, 2020**). Öyle ki sağlık hizmetleri için cepten yapılan ödemeler, 2015 yılında toplam sağlık harcamalarının %35'ini oluşturmakta olup, bu oran AB ortalamasının (%15) iki katından fazlasıdır (**European Commission, 2017**).

Yunanistan'da 2010 yılına dek Sosyal Sağlık Sigortası (SHI) ile Ulusal Sağlık Sisteminin (NHS/ESY) merkezi finansmanını birleştiren karma bir sistem mevcut iken (**Economou, C. ve ark., 2017**), sonrasında neoliberal politikaların da baskısıyla sağlık sektöründe çeşitli reformların beraberinde geldiği üçlü ekonomik uyum programı imzalanmıştır. İlki 2010-2011, ikincisi 2012-2015, üçüncüsü 2015-2018 yılları arasında olan bu uyum programları sonucunda kredi veren kuruluşların talepleriyle sağlık sektörüne yapılan harcamalar da yeniden şekillenmiştir (**Wikipedia, 2020a**). Kemer sıkma önlemlerini teşvik eden bu anlaşmalar, toplumun birçok

kesiminin sağlık hakkının ihlaliyle sonuçlanmıştır. 2011'de kurulan Ulusal Sağlık Hizmetleri Sağlama Örgütü (National Organization for the Provision of Health Services -EOPYY) sağlık hizmetlerinin tek alıcısı olarak hareket etmektedir. Temel olarak birincil/ayakta tedavi hizmeti veren özel hastaneler EOPYY ile sözleşme yapmakta olup, sağlık bakanlığı EOPYY ve Ulusal Sağlık Sistemi (Hellenic National Health System-ESY)'nin planlanmasından ve düzenlenmesinden sorumlu idi. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin sağlanması sorumluluğu, 2014 yılında Bölgesel Sağlık Otoriteleri (Regional Health Authority-YPE) tarafından koordine edilen, Ulusal Temel Sağlık Hizmetleri Ağlarına (National Primary Healthcare Network-PEDY)' devredilmiştir. Kamu ve özel kaynaklar tarafından finanse edilen Yunanistan sağlık sisteminde, 2017'de kurulan Birleşik Sosyal Güvenlik Fonu (Unified Social Security Fund -EFKA) ülkenin ana sosyal güvenlik fonu olmuştur. EFKA'nın çalışma sistemi EOPYY adına primlerin sağlık sigortası bileşenini toplayıp, bu fonların EOPYY'ye aktarılması şeklindedir. (**Economou, C. ve ark., 2017**).

1.2.Sağlık emek gücü

Yunanistan'da OECD'nin 2017 yılı verilerine göre toplam 223.227 sağlık personeli çalışmakta olup, bunların 65.000'i hekim, 20.000'e yakını hemşire olarak görev yapmaktadır. Ülkenin sağlık sektörünün toplamda 283 hastane ve 46.200 yatakla hizmet verdiği bilinmektedir (**Deloitte, 2017**). Yunanistan, 2018'de 100.000 kişi başına 610 hekim ile AB Üye Devletleri arasında en yüksek hekim sayısına sahipken hem sağlık personelinin hem de fiziksel yapıların, dengeli ve eşit dağılmadığı ilgili raporlarda bildirilmektedir (**European Commission, 2020**). Özellikle kardiyoji, üroloji, beyin cerrahi, radyoloji, genel cerrahi gibi belli uzmanlık branşlarındaki, kişi başına düşen hekim sayıları AB ortalamasının oldukça üstündedir. Geriatri ve işyeri hekimleri gibi belli branşlardaki uzman hekimler ve özellikle pratisyen hekimlerin AB ülkeleri arasında en düşük oranlarda olduğu bilinmektedir. Yine aynı şekilde hekim sayısındaki dağılımda coğrafi eşitsizlikler de oldukça dikkat çekmektedir. (**ELSTAT raporu, 2020**) Attika gibi büyük bölgelerde uzman hekimlerin sayısı oldukça çokken, kırsal bölgelerde az sayıdadır. Ayrıca hekimler arasında kadın hekimlerin oranında yıldan yıla artış görülürken, halâ kadın hekim emek gücü %38,4 oranında olup, AB ortalaması %45,7'nin gerisindedir (**Kaitelidou ve ark., 2012**). Hemşire sayısı açısından bakıldığında 100.000 kişi başına düşen hemşire sayısı da AB ülkeleri ortalaması olan 864'ün çok altında olup, 344'tür.

Şekil 1. Yunanistan'da görülen COVID-19 vakalarının haftalık dağılımı (WHO, 2021).

Yine son yıllarda sayı azalma eğiliminde olmakla beraber, 100.000 kişi başına 125 diş hekimi olup, bu sayı AB ortalaması olan 68'den fazladır (**Economou, C. ve ark., 2017**). Yunanistan'ın kamu sağlık hizmetleri dahilinde, 567 yoğun bakım yatağı mevcut olduğu, 100 bin kişiye düşen yoğun bakım yatağı açısından Avrupa'nın en kötü durumdaki ülkelerinden biri olduğu bildirilmektedir. (**Evrensel, 2020a**).

1.3.Örgütlenme

Yunanistan'da birinci basamak sağlık hizmetlerinin işleyişi, Topikes Monades Ygias ya da TOMYS olarak bilinen sağlık birimlerinde gerçekleşmektedir. Bu birimler, Yunanistan'da yeni uygulanan temel sağlık hizmetleri sisteminin ana unsurlarıdır ve bölgedeki insanlar için ilk temas noktasını oluşturmaktadır. Çeşitli disiplinlerden, çeşitli uzmanların (pratisyen hekimler /aile hekimleri, pedyatristler, hemşireler, sosyal hizmet uzmanları) bir arada çalıştığı bu birimler, koruyucu, geliştirici, tanı, izleme, tedavi edici hizmetlerden sorumludur (**WHO, 2018**). 2017'nin sonundan itibaren, 300.000 kişinin üye olduğu, 120 yeni birim kurulmuş ve hızla 1 milyondan fazla kişi bu ağa üye olmuştur. (**WHO, 2019**).

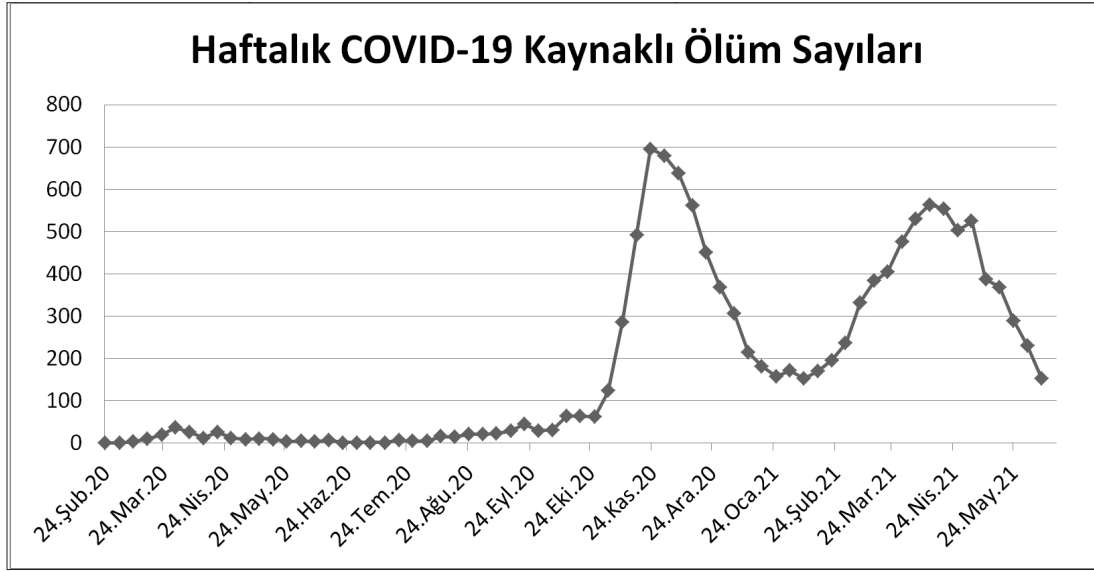
2.COVID-19 Pandemi Sürecine Hazırlık ve Pandemi Politikaları

Yunanistan, uzun yıllardır sağlık sisteminde uyguladığı politikaların sonuçlarının olumsuzluklarını önceden öngörerek, pandeminin başında ivedi ve radikal önlemler almıştır. Yunanistan'da ilk vaka 27 Şubat 2020 tarihinde, ilk ölüm ise 12 Mart 2020'de görülmüştür (**Wikipedia, 2020b**). İlk vakalar İtalya,

İsrail ve Mısır'a seyahat edenler ile bu kişilerin yakın temaslarıyla ilişkilendirilmiştir. 1 Temmuz 2020'ye dek toplam konfirme vaka sayısı 3.432, toplam ölüm sayısı ise 192 olarak bildirilmiştir. 13 Ocak 2021 tarihinde COVID-19 pozitif olan 146.688 vaka, 5.354 ölüm vardır. Yunanistan'da görülen COVID-19 pozitif vakaların %44'ü 18-39 yaş aralığında, %55,3'ü erkek, %44,7'si kadındır. COVID-19'dan olan ölüm vakalarının %82,1'i 65 yaş üstü grupta, %62,2'si erkek, %37,8'i kadındır (**Wikipedia, 2020b**). 23 Haziran 2021 tarihi itibarıyla günlük yeni vaka sayısı 395 olup, toplam konfirme vaka sayısı 498 943'e ölüm sayısı ise 12 581'e ulaşmıştır (**WHO, 2021**).

Yoğun bakım ünitelerinin yetersiz olduğu bilinen ve pandemi başlangıcında COVID hastaları için sadece 90 tane yoğun bakım yatağı olan Yunanistan'da, Hükümet, 23 Mart 2020 itibarıyla, radikal bir sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Toplam 42 gün süren bu yasaklar, 4 Mayıs 2020'de kaldırılmıştır (**People's Health Movement, 2020**). Ulusal Sağlık Sistemi bütçesine Nisan 2020'ye kadar 160,5 milyon Avro, Kasım 2020'ye kadar ise 282 milyon Avro fazla ödeme yapılarak sağlık hizmetlerine ayrılan bütçe artırılmıştır (**covid-19 health system, 2020**).

Radikal sokağa çıkma yasağı, kademeli ancak sıkı önlemleri içermektedir. Mart 2020'nin ilk günlerinden itibaren, konferans-spor etkinlikleri, okul gezileri, kültürel etkinlikler iptal edilmiştir. 10 Mart 2020'den itibaren tüm eğitim kurumları kapatılmış ve bu kapatma kararı 10 Mayıs'a kadar sürdürülmüştür. Gerekli durumlar haricinde, sokağa çıkma yasağına

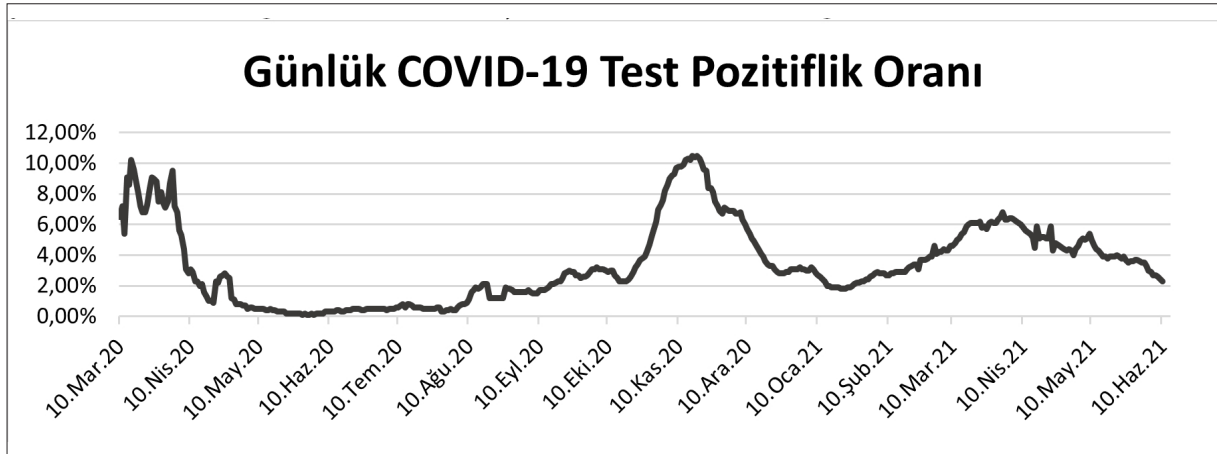
Şekil 2. Yunanistan'da görülen COVID-19 kaynaklı ölümlerin haftalık dağılımı (WHO, 2021).

uymayan kişilere 300 Avro para cezası verilmiştir. 12 Mart 2020'de tiyatrolar, adliyeler, sinemalar, spor salonları, oyun alanları ve kulüpler, 13 Mart 2020'de süpermarket, eczane ve yiyecek satış yerleri dışındaki tüm alışveriş merkezleri, kafeler, restoranlar, barlar, müzeler ve arkeolojik sit alanları, 16 Mart 2020 de ise dini uygulamaların yapıldığı ibadet alanları kapatılmıştır. 14 Mart 2020'de önce İtalya ile olan tüm uçuşlar, 22 Mart 2020'de ülke içinde gerekli olmayan tüm ulaşım yasaklanmıştır. Yurtdışından dönen vatandaşlar 14 gün zorunlu karantinada tutulmuş ve bu uygulamaya uymayanlara 5.000 Avro para cezası verilmiştir (covid-19 health system, 2020).

Ulusal Halk Sağlığı Örgütü (NPHO), vakaların ve temaslılarının izlenmesi görevini yürütmüştür. Pandeminin başlangıcında günde 800 civarı PCR testi yapılırken, Haziran 2020'de bu kapasite 6.500 teste, Eylül 2020'de 14.000, Kasım 2020'de 20.000'e ulaşmıştır. 6 Ocak 2021 itibarıyla, günlük yapılan test sayısı 9.244'e ulaşmıştır (ourworldindata, 2020). Yunanistan Sağlık Bakanlığı, yeterli sağlık personelinin olmaması sebebiyle, 26 Şubat 2020 tarihinden itibaren sağlık çalışanlarının tüm izinlerini durdurup, ek personel alımı için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı'nın oluşturduğu bir dijital platform ile sağlığın çeşitli alanlarında çalışan gönüllüler de bu izlem sistemine dahil edilemeye çalışılmıştır. Haziran 2020'den itibaren tüm sağlık çalışanlarını COVID-19 antikör testi ile tarama programı başlanarak sağlık çalışanlarında durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır (OECD, 2020).

Yunanistan'ın salgın politikalarını, salgın açısından yüksek risk altında olan 40.000'i adalarda olmak üzere 115.000'den fazla göçmen ve mülteciyi kapsayan göçmen politikalarından ayrı değerlendirmek mümkün değildir (UNHCR, 2020). İktidara gelişinin hemen ardından, Göç Bakanlığı'nı kapatıp, 6 ay sonra tekrar kuran mevcut hükümetin politikalarıyla yürütülen bir salgın sürecinin haftalık vaka/ölüm grafiklerinde gözle görülür önemli değişiklikler, sokağa çıkma yasaklarının haricinde göçmen/mültecilerle ilgili olaylarla ilişkilendirilebilmektedir (Evrensel, 2020b). Yunanistan'da 23 Şubat 2020'deki ilk vakanın ardından tekli rakamlarla devam eden vaka sayıları, 29 Şubat 2020'de yaşanan Türkiye-Yunanistan sınırındaki mülteci krizinin ardından, 6 Mart 2020'de 22'ye yükselmiştir. Benzer şekilde, 13 Mart 2020 (12 Mart 2020'de 9 olan günlük tanı sayısı 35'e) ve 23 Mart 2020'de (22 Mart 2020'de 35 olan günlük tanı sayısı 94'e) düzensiz artışlar görülmüştür (WHO, 2020). Türkiye'nin sınır kapılarını açmasıyla Yunanistan'a geçmek için sınıra gelen göçmen sayısı Türkiye kaynaklarına göre 130.468, Yunanistan kaynaklarına göre 24.203'tür (Euronews, 2020a). Bu göç dalgaları ile bir önceki güne göre vaka sayısında 8 Nisan 2020'de 20 den 77'ye, 22 Nisan 2020'de 10 dan 156'ya ve 24 Nisan 2020 tarihinde 7'den 55'e olan artışlar görülmüştür.

Yunanistan, 4 Mayıs 2020'de kısıtlamaların gevşetilmesi kararını, 29 Nisan 2020 ve 2 Mayıs 2020'de görülen günlük sıfır vaka sayısının ardından almıştır. Kademeli olarak azaltılan kısıtlamalarla vaka sayıları uzun süre iki haneli rakamlarla devam etmiştir (WHO, 2020).

Şekil 3. Yunanistan'daki COVID-19 test pozitiflik oranının günlük dağılımı (ourworldindata, 2021).

Avrupa'nın en büyük mülteci kamplarından birine sahip olan Yunanistan'da, 2.500 kişilik kapasitede 12.500 sığınmacıyı barındıran Moria kampında, Eylül 2020 başlarında pozitif çıkan 35 vaka sonrası kamp alanı karantinaya alınmış, 8 Eylül 2020'de çıkan yangından sonra mülteciler geçici kamplara yönlendirilmiştir (Euronews, 2020b). Bu yangından 14 gün sonra, bir süre azalma eğiliminde devam eden vaka sayılarında yine beklenmeyen ve muhtemel göçmenlerle ilişkilendirilen (22 Eylül 2020'de bir önceki gün 154 olan vaka sayısı 453'e fırlamıştır) artışlar gözlenmiştir (WHO, 2020). Ülkede, 27 Eylül 2020'de ilk mülteci ölüm vakası bildirilmiş olup, o tarihte 240'tan fazla sığınmacının COVID-19 pozitif olduğu bilinmektedir (France24, 2020). Sığınmacıların zorlu yaşam şartlarını pandemi ve göçmen politikalarındaki zorlayıcı kısıtlamalar daha da zorlaştırmıştır.

Yaz aylarının ardından dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Yunanistan'da da artış trendine geçen COVID-19 pozitif vaka sayıları ve ölümlerle birlikte, sadece pandeminin başlarında 15 Mart 2020'de saptanan %10'u geçen test pozitiflik oranı, uzun bir aradan sonra tekrar 6 Kasım 2020 %10.10 olarak saptanmıştır (ourworldindata, 2020) (Şekil 3). Yunanistan'da radikal kısıtlamalar esnetilerek 7 Kasım 2020'de uygulanmaya başlamıştır. Başlangıçta 21.00-05.00 saatleri arası sokağa çıkma yasağı uygulanmaya başlamış, harici saatlerde de belirlenmiş sebepler dışında (sağlık, temel bankacılık hizmetleri, acil randevular, cenaze töreni, fiziksel egzersiz veya evcil hayvan bakımı için kısa süreli geziler, uzaktan çalışmanın mümkün olmaması gibi) evden çıkmak yasaklanmıştır (U.S. Embassy, 2020). İlk açıklamayla 30 Kasım 2020'ye kadar sürdürülen tedbirler, aşama aşama önce 7 Aralık 2020'ye, (AP News, 2020) ardından 7 Ocak 2021'e dek uzatılmıştır (AA, 2020). Kısıtlamaların etkisiyle 13 Kasım 2020'de görülen

3.316 yeni tanı ve 29 Kasım 2020'de görülen 121 yeni ölüm pik değerleri görülüp sonrasında vaka ve ölüm sayıları dalgalı bir azalma seyrine geçmiştir. Hükümetin yaptığı son açıklamayla, sağlık hizmetlerinin yükünü azaltmak ve 11 Ocak 2021'de okulların güvenli bir şekilde açılabilmesi için, 3-10 Ocak 2021 tarihleri arasında tedbirlerin sıklaştırılacağı (kiliselerin kapatılması, tüm avcılık/balıkçılık faaliyetlerinin yasaklanması, kitapçılar/kuaförlerin hizmet vermemesi) bildirilmiştir (GTP, 2021).

3. Pandemide Bilgilendirme Çalışmaları

Yunanistan'da pandemi sürecini yönetmek amacıyla iki komite kurulmuştur. Epidemiyoloji, enfeksiyon hastalığı ve halk sağlığı uzmanlarından oluşan 26 kişilik Halk Sağlığı Acil Müdahale Komitesi (The Emergency Response Committee for Public Health), uluslararası epidemiyolojik verileri izlemek üzere kurulmuştur. İkinci komite ise 31 bilim insanından oluşan Enfeksiyon Hastalıkları için Halk Sağlığı Acil Komitesi (The Public Health Emergency Committee for Infectious Diseases) olup, salgınla ilgili konularda her gün ortaya çıkan tüm sorunları derleyip tartışarak danışmanlık görevi üstlenmektedir (covid-19 health system, 2020).

4. Pandemide Sağlık Hizmetlerinin Organizasyonu

Pandeminin başlangıcında birinci basamak hizmetlerinin görevlerine dair bir tanımlamanın olmadığı ve bu birimlerin kişisel koruyucu ekipman açısından oldukça yetersiz olduğu bilinmektedir. Yunanistan'a 21 Mart 2020'de Çin Hükümeti tarafından, 550.000 maske ve koruyucu donanımın da dahil olduğu sekiz ton tıbbi malzeme, 26 Mart 2020'de Birleşik Arap Emirlikleri tarafından 11 ton tıbbi malzeme Atina'ya ulaştırılmıştır (OECD, 2020). İlerleyen süreçte, Atina ve Selanik'te kurulan COVID-19 birinci basamak hizmet merkezleri,

semptomları olup hastaneye gitmeyen/gidemeyen hastalar için ilk başvuru noktası olarak görev yapmaya başlamıştır. Bu birimlere yönelik çeşitli protokoller düzenlenmeye çalışılsa da bakanlık, erken süreçte herhangi bir sistemli girişimde bulunmamıştır. Pandemi sürecinde semptomları olup, test yaptırmak isteyen kişiler üç temel kurumdan tanı noktalarına ulaşabildiler: Ulusal COVID-19 hattı olan 1135 numaralı telefondan, şüpheli olarak değerlendirilip yönlendirildikleri COVID-19 referans hastaneleri, tüm COVID-19 testlerinin %30,03'ünün yapıldığı birinci basamak sağlık hizmet merkezleri ve Ulusal Halk Sağlığı Kurumu (Hellenic National Public Health Organization-NPHO) mobil sağlık birimleri. Ayrıca, çeşitli noktalarda kurulan 500'e yakın mobil sağlık birimiyle de tarama testleri yapılmıştır (**covid19healthsystem, 2020**).

Ülke genelinde 13 COVID-19 referans hastanesi ve COVID-19 hastalarına ayrılmış 4 hastane bulunmaktadır (**covid19healthsystem, 2020**). Kamuya ait fiziksel şartların yetersizliği sebebiyle, kamu-özel iş birliği ile özellikle yoğun bakım üniteleri (YBÜ) tasarlanmıştır. Kamu hastanelerinde 85 yeni YBÜ yatağı, askeri hastanelerden 30, özel kliniklerden 137 YBÜ yatağıyla koşullar iyileştirmeye çalışılarak desteklenmiştir (**OECD, 2020**). Birinci basamak sağlık hizmetlerinin katkısını güçlendirmek için beş sağlık merkezi, hizmetlerini COVID-19 hastaları için özelleştirmiştir. Böylece hizmetlerin kırsaldaki insanlara ulaşımı da bir miktar kolaylaşmıştır. Bunun yanında kronik hastalığı olanların hastanelere başvurusunu ve hastanelerin yoğunluğunu azaltmak için, birinci basamak sağlık birimlerinin hizmet alanları genişletilmiştir. Çeşitli sağlık birimleri tele-sağlık hizmeti vermeye başlayıp, bir kısmı 24 saat hizmet veren birimler olarak görev üstlenmiştir (**OECD, 2020**).

5. Pandemi Sendika Faaliyetleri

Yunanistan'da hekim ve diğer sağlık personelinin haklarını savunan birçok örgüt ve sendika bulunmaktadır. Atina ve Pire Hastane Doktorları Derneği ile Hastane Doktorları Sendikaları Konfederasyonu gibi bazıları oldukça büyük çapta kuruluşlar olmakla beraber, politik anlamda etkili olanlar bakanlığın danışmanı olarak yasal rollere sahip olan Yunanistan Tabipler Birliği ve Atina Tabipler Birliği gibi kurumlardır. Yunanistan Kamu Hastaneleri Profesyonelleri Federasyonu, ESY hastanelerinde çalışan doktorlar dışında tüm sağlık çalışanlarını temsil etmekte; hemşireler ise Yunanistan Ulusal Hemşireler Birliği tarafından temsil edilmektedir (**Economou C., 2010**). Kamu Hastaneleri Çalışanları Federasyonu

(POEDIN), çoğu durumda basın açıklamaları yapıp, protestolar, iş bırakma eylemleri gibi gerekli organizasyonları düzenleyen kuruluştur. Pandemi sürecinde aralıklarla, çalışanlar için koruyucu önlemler ve sağlık sektöründe toplu işe alımlar çağrısıyla grevler düzenleyip, Sağlık Bakanlığı ile görüşmeler yapmıştır (**Ekathimerini, 2020**). Ayrıca, yine pandemi dönemi için tüm halk sağlığı çalışanlarının "tehlike ödeneği" hakkının olmasını gerektiğini savunduğu açıklamaları bulunmaktadır (**Gazete Rüzgarlı, 2020**). Bu kurumlar, pandemi döneminde sağlığa ayrılan kamusal payın AB ortalaması olan %7,5'e çıkarılması, yoğun bakım yatağı sayılarının artırılması, sağlık çalışanı işe alım programlarının oluşturulması, alınan önlemlerin artırılması, bütün çalışanlara test yapılması gibi önerilerle taleplerini yinelemektedirler (**jurnal.ist, 2020**).

COVID-19 pandemisi ile ilgili temel yönetimi NPHO ve Sağlık Bakanlığı üstlenmiş olup, resmi bilgilendirmeler NPHO'nun resmi web sitesi ile hükümet web siteleri aracılığıyla yapılmıştır (**NPHO, 2020**). Pandemiye hazırlık evresinde, resmi kanallarla halkı bilgilendirme çalışmaları Milano'dan gelen bir kadın hasta olan ilk vakadan yaklaşık bir hafta önce, 21 Şubat 2020'de başlatılmıştır (**Reuters, 2020**). Bu bilgilendirmeler ve öneriler sosyal mesafe, hijyen, yaşlı ve savunmasız gruplara ilişkin olup, çeşitli medya organlarında, fiziksel ortamlarda, internette ilgili mecralarda yer almıştır. 7 Mart 2020 tarihinden itibaren, oluşturulan bir telefon hattı ile COVID-19 ile ilgili bilgi verilip, halkın soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Sağlık Bakanlığının internet sitesinde erişkinler ve çocuklar için psikolojik destek rehberleri oluşturulmuştur. Sağlık Bakanlığının sözcülüğü görevini üstlenen, Bulaşıcı Hastalıklar Uzmanlığı Komitesi Başkanı tarafından, Mart 2020'nin başından itibaren saat 18:00'de canlı olarak son güncellemeler aktarılmıştır. Enfeksiyon yayılımının azalmasıyla birlikte Mayıs 2020 sonunda ara verilen bilgilendirme yayınları, 1 Eylül 2020'den itibaren haftada iki, 9 Kasım 2020'den itibaren haftada üç kez olmak üzere devam ettirilmiştir. Bilgilendirme yayınları sırasında, sağlık sistemiyle ilgili soruları yanıtlamak üzere bakan yardımcısı da hazır bulunmuştur (**covid19healthsystem, 2020**). Sağlık Bakanı'nın yaptığı açıklamalar; Ocak 2021 başında aşılamanın yapılmaya başlanabileceği, 1.018 aşı merkezi kurulup, bir ayda 2 milyondan fazla kişinin aşılanabileceği, aşılama programında önceliğin sağlık çalışanları ve risk altındaki gruplara verileceği yönündedir (**Azınlıkça, 2020**). Aşılama Yunanistan'da Pfizer-Biontech-aşısı ile "Eleftheria-Özgürlük-" isimli

aşı kampanyası kapsamında 27 Aralık 2020'de başlamıştır. Yunanistan Sağlık Bakanlığı'ndan bir yetkilinin, 11 Ocak 2021'de yaptığı açıklamada ise 27 Aralık 2020'den itibaren tüm nüfusun %0.46'sını oluşturan 49.661 kişinin aşılandığı, günde 5.000 olan ortalama aşılanmanın ilk aşamada 8.000'e çıkarılarak, Haziran ayında tüm nüfusunun %70'inin aşılanmış olmasını öngördükleri yönündedir. (Reuters, 2021).

Pfizer-BioNTech ile başlanan aşılama sürecine Moderna, Oxford-AstraZeneca ve Johnson&Johnson aşılının da eklenmesi ile devam edilmiştir. 12 Haziran 2021 itibarıyla en az bir doz aşılanan nüfus popülasyonun %39'una ulaşmış, tamamen aşılanan nüfus ise %25'i geçmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği üç aşamalı aşılama programının son aşamasına ulaşan Yunanistan'da 18 yaş üzerindeki herkes aşılanabilmektedir. Özellikle Haziranın ikinci haftasında günlük ortalama uygulanan aşı dozunun 90,000'nin üzerine çıkması ile 1 ay içerisinde nüfusun %10'nun daha aşılanmış olacağı öngörülmektedir. (Reuters, 2021). Yunanistan'da 23 Haziran 2021 tarihi itibarıyla yukarıda adı geçen herhangi bir COVID-19 aşısı ile aşılanmış kişi sayısı birinci doz için 4.516.512 kişiye (nüfusun %42.1'i), ikinci doz için 3.171.775 (nüfusun %29.6'sı) ulaşmıştır (WHO/ Europe COVID-19 Vaccine Programme Monitor, 2021).

Sonuç

Sonuç olarak Yunanistan, mevcut hekim ve dış hekimisi sayısıyla nüfusa göre hekim emek gücü alanında AB ülkeleri arasında üst sıralarda yer almasına rağmen, hem hekim emek gücünün coğrafi olarak dengesiz dağılımı hem de hemşirelik ve diğer sağlık hizmetlerindeki çalışanların sayısının oldukça az olduğu bir AB üyesi ülkedir. Neoliberal politikaların etkisinde 2008'den beri süregelen mali krizle beraber, sağlığa ayrılan pay azalmış, sağlık kamu kaynaklarından çok özel sektör baskınlığında finanse edilmiştir. Aynı sebeple vatandaşların hem kişi başı gelirleri düşmüş hem de cepten sağlığa harcanan para yıllar içinde artış göstermiştir. Ülkenin göç politikasındaki aksaklıklar, zorlamalar, AB'nin sınır koruması konumu, salgınla birlikte daha da görünür hale gelmiştir. Özellikle COVID-19 gibi salgın süreçlerinde daha da belirginleşen kişisel koruyucu ekipman, yoğun bakım üniteleri gibi yetersiz fiziksel kaynaklar, sağlık politikalarına toplum temelli yeniden bir bakışla Yunanistan sağlık sisteminin büyük değişimler yaşaması gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Ülkede önlemler hızlıca alınıp,

kısıtlamalar uygulamaya konulmasına rağmen, yaşanan krizler ve gelişmeler; izlenen salgın politikasının mevcut göç politikasından ayrı düşünülme-yeceğini göstermektedir. Her bireye insani şartlarda sağlanması gereken yaşama hakkının ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasının önemini, dünyanın bütün sınırlarını bir anda kaldırabilecek pandemi gibi durumlar daha net bir şekilde göstermektedir.

Kaynaklar

- AA web sayfası (2020) Greece extends lockdown to Jan 7, Erişim Tarihi 7 Aralık 2020, <https://www.aa.com.tr/en/europe/greece-extends-lockdown-to-jan-7/2068810>
- Azınlıkça web sayfası (2020) Erişim Tarihi 19 Kasım 2020, <https://azinlikca1.net/yunanistan-bati-trakya-haber/item/37910-yunanistanda-bir-ayda-2-milyon-kisiye-korona-asisi-yapilacak>
- AP News web sayfası (2020), Greece extends coronavirus lockdown by a week, Erişim Tarihi 26 Kasım 2020, <https://apnews.com/article/health-athens-coronavirus-pandemic-greece-ef3841628521284b0285deff096a122c>
- COVID-19 The Health System Response Monitor web sayfası (2020), Erişim Tarihi 2 Aralık 2020, <https://www.covid-19healthsystem.org/countries/greece/countrypage.aspx>
- Deloitte web sayfası (2020), https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/gr/Documents/life-sciences-health-care/gr_healthcare_in_greece_noexp.pdf
- Economou C. Greece: Health system review. *Health Systems in Transition*, 2010, 12(7):1-180.
- Economou C, Kaitelidou D, Karanikolos M, Maresso A. Greece: Health system review. *Health Systems in Transition*, 2017; 19(5):1-192.
- Ekathimerini web sayfası (2020), Erişim Tarihi 26 Kasım 2020, <https://www.ekathimerini.com/259591/article/ekathimerini/news/urban-transport-ferry-services-disrupted-as-unions-stage-24-hour-strike>
- Euronews web sayfası (2020a), Yunan sınırına akın eden göçmenler kim: 4 soruda mülteci krizi, Erişim Tarihi 3 Mart 2020, <https://tr.euronews.com/2020/03/03/yunan-sinirina-akin-eden-gocmenler-kim-4-soruda-multeci-krizi>
- Euronews web sayfası (2020b), Yunanistan'ın en büyük mülteci kampında yeniden yangın çıktı, Erişim Tarihi 9 Eylül 2020, <https://tr.euronews.com/2020/09/09/yunanistan-n-en-buyuk-multeci-kamp-nda-yeniden-yang-n-c-kt>
- European Commission web sayfası (2017), https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_gr_english.pdf
- European Commission web sayfası (2020), Erişim Tarihi 10 Eylül 2020, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/37382.pdf>
- Eurostat web sayfası (2020), Erişim Tarihi 27 Nisan 2020, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Healthcare_expenditure_statistics#:~:text=More than half \(53.4%25\),expenditure in the EU-27.](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Healthcare_expenditure_statistics#:~:text=More than half (53.4%25),expenditure in the EU-27.)
- Evrensel web sayfası (2020a), Covid-19 and the Greek healthcare system, Erişim Tarihi 14 Nisan 2020, <https://www.evrensel.net/daily/402137/covid-19-and-the-greek-healthcare-system>
- Evrensel web sayfası (2020b), "Yunan adalarındaki mülteci kamplarının amacı Türkiye'ye geri göndermek", Erişim Tarihi 28 Şubat 2020, <https://www.evrensel.net/haber/398293/yunan-adalarindaki-multeci-kamplarinin-amaci-turkiyeye-geri-gondermek>
- France 24 web sayfası (2020), First virus death in Greek migrant

- camp, Erişim Tarihi 27 Eylül 2020, <https://www.france24.com/en/20200927-first-virus-death-in-greek-migrant-camp>
- Gazete Rüzgarlı** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 16 Eylül 2020, <https://www.gazeteruzgarli.com/dunyanin-her-yerinden-saglik-calisanlarinin-cigliyi-yukseliyor-ekipman-ek-sik-ucretler-dusuk-oluyoruz/>
- Greece, European Union**, https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/greece_en, Erişim Tarihi 17 Ocak 2021
- GTP** web sayfası (2021), *Greece Goes into Hard Covid-19 Lockdown Until January 11*, Erişim Tarihi 2 Ocak 2021, <https://news.gtp.gr/2021/01/02/greece-goes-into-hard-covid-19-lockdown-until-january-11/>
- Investing** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 26 Kasım 2020, <https://tr.investing.com/economic-calendar/greek-unemployment-rate-625>
- Jurnal.ist** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 17 Mayıs 2020, <https://www.gzt.com/jurnal.ist/dunyada-saglik-calisanlarindan-protesto-3544988>
- Kaitelidou, D.** ve ark. (2012) *Understanding the oversupply of physicians in greece: The role of human resources planning, financing policy, and physician power* International, *Journal of Health Services*, 42(4): 719-38
- Macrotrends** web sayfası (2020), <https://www.macrotrends.net/countries/GRC/greece/healthcare-spending>
- NPHO** web sayfası (2020), <https://eody.gov.gr/en/covid-19/>
- OECD Sağlık Sistemi İncelemeleri: Türkiye** (2008), OECD ve Dünya Bankaları
- OECD** web sayfası (2019), <https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm#indicator-chart>
- OECD** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 26 Kasım 2020, <https://www.oecd.org/health/COVID19-OECD-Health-System-Response-Tracker.xlsx>
- Ourworldindata** web sayfası (2020), <https://ourworldindata.org/coronavirus/country/greece?country=~GRC#how-many-tests-are-performed-each-day>
- People's Health Movement** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 11 Mayıs 2020, <https://phmovement.org/covid-19-in-greece/>
- Press release Census Of Health Centres And Other Units Providing Primary Health Care Services: Year 2019**, (2020), Hellenic Republic Hellenic Statistical Authority
- Resuscitation required: The Greek health system after a decade of austerity**, **Amnesty International**, 2020 (2020) Amnesty International
- Reuters** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 26 Şubat 2020, <https://www.reuters.com/article/us-china-health-greece-idUSKCN20K1IA>
- Reuters** web sayfası (2021), Erişim Tarihi 11 Ocak 2021, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-greece-idUSKBN29G2AM>
- UNHCR** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 5 Kasım 2020 <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20support%20to%20COVID-19%20response%20in%20Greece-Update.pdf> 2020,
- U.S. Embassy** web sayfası (2020), *Health Alert: U.S. Embassy Greece - Nationwide Lockdown in Greece Beginning November 7, 2020*, Erişim Tarihi 5 Kasım 2020, <https://gr.usembassy.gov/health-alert/>
- WHO** web sayfası (2018), Erişim Tarihi 28 Haziran 2018, <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/primary-health-care/news/news/2018/6/primary-health-care-the-bridge-to-universal-health-coverage-in-greece>
- WHO** web sayfası (2019), Erişim Tarihi 1 Nisan 2019, <https://www.euro.who.int/en/countries/greece/news/news/2019/4/tomys-and-the-rapid-growth-of-primary-health-care-in-greece>
- WHO** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 5 Kasım 2020 <https://covid19.who.int/region/euro/country/gr>
- WHO** web sayfası (2021), Erişim Tarihi 24 Haziran 2021 <https://www.who.int/countries/gr/>
- WHO/Europe COVID-19 Vaccine Programme Monitor**, (2021) Erişim Tarihi 24 Haziran 2021, https://worldhealthorg.shinyapps.io/EURO_COVID-19_vaccine_monitor/
- Wikipedia** web sayfası (2020a), *Greek government-debt crisis*, Erişim Tarihi 6 Ocak 2021, https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_government-debt_crisis
- Wikipedia** web sayfası (2020b), Erişim Tarihi 6 Ocak 2021, https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Greece
- Worldbank** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 6 Ocak 2021 <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=GR>
- Worldometers** web sayfası (2020), Erişim Tarihi 6 Ocak 2021 <https://www.worldometers.info/world-population/greece-population/>